

معنویت های نوظهور

کتاب حاضر، مجموعه ی کوچکی از پرسش ها و پاسخ های دانش آموزی درباره ی جنبش های معنوی نوظهور است، که با هدف روشنگری بیش گیرانه نوشته شده است.

مجموعه بیراهه (1)

معنویت های نوظهور

مولف: حمیدرضا مظاهری سیف

انتشارات پژوهشکده باقرالعلوم (ع)

چاپ اول بهار 1390

کتاب حاضر، مجموعه ی کوچکی از پرسش ها و پاسخ های دانش آموزی درباره ی جنبش های معنوی نوظهور است، که با هدف روشنگری بیش گیرانه نوشته شده است.

در مقدمه این مجموعه آمده است: در جامعه در حال توسعه، سلامت جسمانی افراد جامعه مورد توجه و اهتمام ویژه است. در جوامع توسعه یافته، علاوه بر توجه به سلامت جسمانی افراد، به علت افزایش آسیب های فردی و بحران های اجتماعی و نیز امکانات مادی بیشتر، سلامت روانی هم مورد نظر قرار می گیرد اما در دهه های اخیر، هم در جوامع توسعه یافته و هم در کشورهای در حال توسعه ساخت دیگری برای آسیب های انسانی پیدا شده که به معنویت اختصاص دارد. نیاز اساسی انسان از یک سو و ناتوانی سبک زندگی مدرن و ساختارهای جامعه از پاسخ گویی به نیاز معنوی از سوی دیگر، فضای آسیب زایی را برای پیدایش و گسترش انواع فرقه ها و جنبش های معنوی نوظهور به وجود آورده است.

نگارنده در ادامه این متن می نویسد: جنبش های معنوی نوظهور، یک مساله ی اجتماعی است که آسیب های آن بیش از هرکس جوانان را تهدید می کند. آگاهی از این فرقه ها و دانستن جذابیت ها و آسیب های آنها تأثیر زیادی در جلوگیری از آسیب های معنوی خواهد داشت.

براین اساس این کتاب در سیزده فصل به بحث و بررسی درباره این مهم پرداخته است. مبحث اول با عنوان فرق ضاله به چه معنی است؟ و مدعیان دروغین چه کسانی هستند؟ به کنکاش در موضوع پدیده های ضاله از دریچه های مختلف می پردازد.

در مقدمه این بحث آمده است فرق ضاله گروه هایی هستند که تغییراتی در باورها یا آیین های دینی به وجود می آورند و موجب گمراهی مردم می شوند. معمولاً افرادی که این تغییرات را در باورها، اعمال و آیین های دینی به وجود می آورند مدعی هستند که پیامبر، امام معصوم یا قدیس هستند و از سوی خداوند مأموریت تغییر و اصلاح دین را پیدا کرده اند. همیشه در طول تاریخ در برابر پیامبران و اولیای الهی چنین مدعیانی وجود داشته اند. امروزه نیز افراد زیادی وجود دارند که در کشورهای مختلف جهان ادعاهای دروغین مطرح می کنند....

از این رو به نظر می رسد بررسی همه جانبه این موضوع و اشاره به کلیشه ای بودن روش ها و شیوه های دروغ پردازی این مدعیان دروغین می تواند جوانانی را که با ترفندهای آنان آشنا نیستند آگاه سازد.

مسئله ی بعدی که نگارنده در خصوص آن به بحث نشسته است بررسی و تبیین پاسخ به این است که آیا عرفانهای نوظهور فقط مختص به کشور ماست و در اینجا به وجود آمده است؟. وی معتقد است عرفانهای نوظهور یک پدیده ی جهانی است و به کشور ما اختصاص ندارد. " امروزه در دنیا این حرکت های اجتماعی به نام جنبش های دینی یا معنوی نوظهور شناخته می شوند که به اصطلاح به آنها new religious movements گفته می شود. این گرایش در حدود پنجاه سال پیش در کشورهای غربی شدت پیدا کرد و با سرعت زیادی افزایش یافت به طوری که تعداد آنها از شمار بیرون رفت و حتی گروه های تحقیقاتی پرکار هم از اعلام آمار دقیق آنها ناتوان شدند."

یکی دیگر از سوالات مطرح شده از سوی دانش آموزان در این اثر پرسش در خصوص عرفانهای نوظهور در جامعه اسلامی، زمان پیدایش آن در کشور ما و تعداد فرقه های نوظهوری است که در جامعه سرخ پیدا کرده اند.

به نقل از کتاب حاضر، بعد از اینکه موج معنویت گرایی در دنیا برخواست آثار زیادی در این زمینه به وجود آمد و مؤسسات و سازمانهای بزرگ بین المللی در این رابطه تشکیل شد. این آثار و مؤسسات در فرهنگ جهانی تأثیر زیادی داشتند تا جایی که به تدریج در سالهای بعد پیامدها و نتایج این تغییرات فرهنگی در کشور ما نیز آشکار شد. ترجمه ی آثار به وجود آمده و ارتباط مؤسسات ایجادشده با سازمانها و مراکز در داخل کشور، موجب شد که حرکت کندرود معنویت های جدید در کشور آغاز شود....

نگارنده پس از بحث در خصوص عرفانهای نوظهور، به بررسی درباره این پرسش می پردازد که آیا افکار جدید که درباره ی موفقیت، خوشبختی، قانون جذب و تکنولوژی فکر در سطح کشورها مطرح می شود یک دین است.

وی می نویسد: در پدیده ی بزرگ روی آوری بشر به معنویت و پیدایش ادیان ساختگی یکی از جریانهای بسیار مهم، دین عصر جدید یا جنبش عصر جدید نام دارد. این جریان یک جریان ساده نیست بلکه بسیاری از مدعیان و جنبش های معنویت گرایی دیگر در آن ریشه دارند و آسیب هایی را به باورها و نگرش مذهبی مردم وارد می کنند. دین عصر جدید، امروزه در کشور ما و در سایر کشورها روز به روز در حال گسترش است و بسیاری از مردم کشور ما بدون اطلاع دقیق و تحلیل روشن از آن، با آن آشنا شده و عده ای آن را پذیرفته اند.

اینکه علل پیدایش عرفانهای نوظهور و گرایش گروهی از جوانان به آنها چیست؟ و آیا رفاه طلبی را می توان به عنوان یکی از این علت ها برشمرد؟ پرسش های دیگری است که در قسمت بعدی این اثر به اجمال به آن پرداخته شده است.

در مقدمه این بحث می خوانیم: علل پیدایش را می توانیم از علل گرایش جدا کنیم. علل پیدایش پاسخ به این پرسش است که معنویت های نوظهور چرا به وجود آمده اند؟ اما علل گرایش پاسخ به این پرسش است که چرا گروهی از مردم به این جریان های معنویت گرا رو می آورند؟ البته در بعضی از موارد علت پیدایش به نوعی علت گرایش هم هست. پیش از همه فطرت خداگرا و معنویت جوی انسان، علت پیدایش این فرقه ها و گرایش گروهی از مردم به سوی آنهاست انسان همواره نیاز به معنویت و ارتباط با ماوراء جهان مادی دارد. هیچ کس نمی تواند خود را تنها سرگرم دنیا و امور دنیوی کند حتی کسانی که موفقیت های زیادی در زندگی به دست می آورند. پس از مدتی از آن دلزده شده و گویا گم کرده ای دارند که به درستی نمی دانند چیست، پس انسانها در هر شرایطی در جستجوی فراروی از محدودیت جهان مادی هستند....

نگارنده در قسمت بعدی اثر حاضر در خصوص کارکردهای اجتماعی فرقه های انحرافی می نویسد: فرقه های معنویت گرا که بهتر است بگوییم شبه معنوی، آسیب های متعددی به فرد و جامعه وارد می کنند گاهی اوقات این آسیب ها بسیار شدید و گاه ساده تر و قابل تحمل است.

در ادامه و در بخش بعدی به مبحث عرفان حلقه و اینکه آیا این عرفان شاخه ای از عرفان اسلامی است پرداخته می شود: عرفان حلقه یک فرقه ی مدعی معنویت گرایی است که از حدود پانزده سال پیش فعالیت خود را آغاز کرده است و همواره کوشیده تا خود را اسلامی جلوه دهد، پایه گذاران این فرقه یعنی محمدعلی طاهری و همکارانش نتوانستند انحرافات فکری و مذهبی خود را پوشیده نگهدارند و امروز علاوه بر انحرافات فکری اتهاماتی نظیر جعل سند و کلاهبرداری و ... نیز در پرونده آنها موجود است.

نویسنده در فصلی دیگر در باب اینکه چرا این همه دین متفاوت وجود دارد و از همان ابتدا یک دین واحد بوجود نیامد؟ می نویسد: دینی که از سوی خداوند به مردم رسیده است یکی بوده است و آن اینکه خداوند یکتا را بپرستند و تنها از او اطاعت کنند و از نافرمانی او بپرهیزند، قرآن کریم این حقیقت را مورد تأکید قرار داده و بارها به بیان های مختلف فرموده است که تمام پیامبران آمدند تا به قوم خود بگویند ای مردم خدای یکتا را بندگان کنید خدایی غیر از او برای شما نیست.

در قسمت بعدی این مسئله مورد بحث و بررسی قرار می گیرد که چگونه می شود حلقه های انحرافی را شناسایی کرد، نویسنده در این بحث ضمن اشاره به معیارهای سه گانه جهت شناسایی فرقه های انحرافی، به نشانه های معنویت های نوظهور هم اشاره ای کوتاه دارد.

یکی از معیارهای مطرح شده در این اثر عقل است. به نقل از کتاب حاضر ادعاها و آموزش های یک فرقه با عقل ناسازگار بود نمی توان آن را پذیرفت. معمولاً گفته می شود که عرفان فراتر از عقل است و به عشق مربوط می شود اما این موضوع به این معنا نیست که مطالبی متعارض با عقل گفته می شود....

نیز ضرورت و لزوم آشنایی با فرقه های انحرافی موضوع دیگری است که در قسمت بعدی کتاب به آن اشاره شده است: فرقه هایی در میان ما هستند و هر روز قربانیان تازه ای از ما می گیرند همه مردم در معرض افتادن به دام این فرقه ها هستند و از این رو باید روشنگری پیش گیرانه برای تمام مردم جامعه ارائه شود. اگر مردم ما با فرقه های ضاله آشنا شوند و جذابیت ها و آسیب های آنها را بشناسند نه تنها خودشان ایمن می شوند بلکه به نجات دوستان و بستگان و نزدیکانشان نیز کمک می کنند.

مؤلف در بحث بعدی به عوامل اجرایی مقابله با پدیده ی عرفان های کاذب و اینکه این امر وظیفه چه افراد و چه سازمانهایی می باشد و چرا با وجود این همه عرفان های نوظهور کمتر با این آسیب مقابله می کنند و راه های مبارزه با آن چیست می پردازد.

به نقل از کتاب حاضر با توجه به ظرفیت ها و مأموریت های سازمانی، سازمان تبلیغات اسلامی و بعد از آن وزارت ارشاد اسلامی و دفتر تبلیغات حوزه ی علمیه قم و سازمان ملی جوانان مسئولیت مقابله با فرق ضاله را به عهده دارند اما این نگرش درستی نیست که مقابله با این انحرافات را به سازمانهای اجرایی واگذاریم....

این پرسش که آیا می توان دین خود را عوض کرد، موضوع قسمت بعدی کتاب حاضر است. نگارنده در این خصوص معتقد است: پیشرفت و تحول از ضروریات وجود انسان است. اگر کسی در مسیر تحول خویش متوجه شود که دینش کاملترین دین نیست و کاستی های اساسی دارد باید آن را تغییر دهد و تعصب ورزی بر دین پیشین نه با عقل سازگار است و نه مورد رضای خداوند تعالی است.

نیز در ادامه کتاب حاضر در خصوص اینکه در صورت مواجه شدن با افرادی که دین های غیر الهی دارند چه رفتاری داشته باشیم؟ آمده است: افرادی که بی دین هستند دوگروه اند نخست افرادی که از نظر اخلاقی و انسانی سالم اند و حق را انکار نمی کنند با این افراد باید برخوردی اخلاقی و دوستانه داشته باشیم. خداوند در قرآن کریم به پیامبر (ص) توصیه می کند که اگر کسی از مشرکان پیش تو آمد به او پناه بده تا کلام خدا را بشنود سپس او را به خانه اش برسان زیرا آنها مردمانی ناآگاه هستند....

این اثر بیش از دانش آموزان برای معلمان خواندنی و گفتنی است چرا که بنا به عقیده نگارنده معلمان می توانند تأثیر این کتاب را با بیان و تذکرات مشفقانه ی خود صدچندان کنند.